

Slika 1: Naslovna stran Slovenskega standarda SIST ISO 3166:1996.

Ker je tudi Slovenija članica te organizacije, mora upoštevati vse spremembe, zato se spreminja tudi Slovenski standard SIST ISO 3166.

Geografski inštitut Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti, kjer je sedež Komisije za zemljepisna imena Vlade Republike Slovenije, ima na svoji domači strani na Internetu (<http://www.zrc-sazu.si/www/gi/gazettee.htm>) tudi preglednico z neuradnimi, uradnimi kratkimi in uradnimi polnimi imeni držav, kateri sproti beležijo spremembe imen držav.

Za tiste, ki jim Internet še ni dosegljiv, pa je Geografski inštitut ZRC SAZU skupaj s podjetjem Amebis d. o. o. in založbo DZS d. d. na disketi pripravil elektronsko izdajo imen držav, kjer so dodani tudi osnovni podatki o celinah, državah in drugih območjih.

1. Slovenski pravopis, 1, Pravila. SAZU, DZS, Ljubljana, 1994.
2. Slovenski standard SIST ISO 3166. Urad za standardizacijo in meroslovje pri Ministrstvu za znanost in tehnologijo, Ljubljana, 1996.

QUO VADIS, GEOGRAFIJA NA MATURI? Ludvik Mihelič

Leta 1996 je bila za nami tretja matura in vse, kar je z njo povezano. Lahko rečemo, da se je matura že nekako zasidrila v naši zavesti. Čeprav je iz časovnega zornega kota še razmeroma nova stvar in bo gotovo doživljala mnoge spremembe in popravke, pa je morda le prav, da zapišemo o njej nekaj kritičnih misli. To je toliko bolj upravičeno, ker maturitetni preizkus postavlja tudi pred našo stroko svojvrstno zrcalo, ki razkriva tako vsebinske kot pedagoške zasnove in cilje geografije.

Uvedba mature je postavila povsem novo izhodišča za preverjanje in ocenjevanje znanja. V marsičem je dorekla in prevetrila naš dosedanji sistem preverjanja. Posledično je prinesla spremembe v načinu poučevanja (učne metode in oblike). Zaradi natančnejšega merjenja znanja in objektivnosti, ki jo zagotavlja z eksternim preverjanjem, pa je pred sestavljalce izpitnih vprašanj postavila dokaj zahtevno nalogo. Vprašanja morajo biti zelo jasno zastavljena in pomensko enoznačna, hkrati pa morajo preverjati različne ravni znanja in biti zato različno zahtevna. V novo vlogo je postavljen tudi učitelj v razredu, saj mora s svojim delom pripraviti dijake na zunanje preverjanje, ki se v marsičem razlikuje od domačega, šolskega. Pri oblikovanju izpitnih preizkusov kakor celotne sheme mature je bil prevzet anglosaški model, ki je v našem, avstrijsko zasnovanem šolskem sistemu nekako tuj. Kako se je torej znašla na tem prepihu geografija? Kaj lahko učitelja in dijaka najbolj moti in zmede pri zdajšnjih maturi iz geografije (v mislih imam spomladansko maturo)?

Prva moteča stvar, ob katero so se v začetku obrezali in spotikali mnogi geografi, je uporaba dodatnih pripomočkov pri preizkusu iz geografije. Mislimo predvsem na uporabo atlasa in zemljevidov. Kot vemo, ni dovoljena uporaba nobenih geografskih zemljevidov, ker naj bi bili vsi potrebni zemljevidi priloženi izpitnim nalogam. To dejstvo je dobesedno skregano z osnovnim ciljem predmeta, ki naj nauči dijake čitati zemljevide in jih vsestransko uporabljati v življenju. Ta cilj oziroma večino zelo težko preverjamo na obstoječ način. Prav tako se znajdemo v zadregi ob prebiranju smotrov geografije v predmetnem katalogu. Glede poznavanja osnovnega geografskega inventarja je vse prepogosta formulacija: kandidat našteje (pokaže), in podobno, glavne kot-

line, reke... Katere in koliko topografskih pojmov je torej potrebno poznati? Zaradi nejasne opredelitve se pred dijaka zgrne grmada podatkov: imena gora, voda, mest, držav po celotnem svetu. Če si hoče tovrstne podatke zapomniti, jih vrisati ali prepoznati na nemem zemljevidu, mora vložiti veliko truda in vaje. Grobo rečeno pa gre predvsem za memoriranje in faktografijo, in to v času razmaha informacijske družbe! Tako uporabljam zadnja leta pri svojih dijakih na moč nepreprečevalno geslo: »Geografijo se vedno učite z atlasom in karto, da boste lahko na maturi pisali geografijo praktično brez kart!« Marsikdo poreče, da je v atlasu spravljen polovica znanja geografije in je uporaba atlasa zares neumestna. Zato pa bi bilo možno ponuditi dijakom vsaj komplet namiznih zemljevidov Slovenije, Evrope in sveta, vprašanja pa bi seveda morali usrezno prilagoditi oziroma spremeniti. Če se že preverja znanje topografije na tak način (veliko bolj smiselno bi bilo ustno ob stenskih kartah), naj bi bilo to le na eni izpitni poli. Vsekakor je potrebno doreči obseg geografskega inventarja! Vseh posamičnosti in podrobnosti si dijak res ne more zapomniti. Premalo se zavedamo, da večina kandidatov za maturo iz geografije ne bo študirala geografije, večina pa bo živela in potovala po Sloveniji in Evropi in mora ustrezno poznati in znati uporabljati vse vrste zemljevidov.

V maturitetnem preizkusu močno pogrešamo večje število tematskih zemljevidov, kjer se kaže možnost preverjanja od preproste analize do sklepanja in uporabe znanja. Večino dela z zemljevidi pri pouku geografije pomeni ravno delo s tematskimi zemljevidi, zato bi morale postati stalnica pri preizkusih. Pomembno pa je, da so ti zemljevidi berljivi, opremljeni z jasnimi legendami in izdelani bodisi s šrafurami ali barvno tehniko. Takšnih vprašanj je premalo v zdajšnjih testih, čeprav razkrivajo bistveno vsebinsko plat geografije.

Posebnost spomladanskih preizkusov je bila tudi močno enostranska naravnost vprašanj. Še zdaleč niso bila zastopana različna poglavja iz obče geografije, niti ne različne celine in pokrajine Evrope. Tako je kar pet od desetih vprašanj preverjalo znanje iz podnebja, zelo obrobno pa se je preverjalo prebivalstvo, vodovje in relief. Pri regionalni geografiji so se vprašanja nanašala predvsem na ZDA, Srednjo Evropo in Nemčijo.

Ker je odmerjen precejšen del izpitnih nalog analizi in uporabi slikovnega in grafičnega gradiva, kar je zelo pohvalno, moramo veliko skrb posvetiti tudi

snovanju tovrstnih vprašanj. Ni dovolj, da pazimo na njihovo brezhibno tehnično izvedbo, ampak morajo biti tudi strokovno (vsebinsko) jasna in dorečena. Jasnost in enoznačnost morata biti še posebno poudarjeni, kadar gre za razvrščanje, razločevanje in prepoznavanje podobnih pojavov. Kar nekaj nejasnosti in zmede so letos vnesli klimogrami za ZDA ravno zato, ker dva izmed njih, za Boston in Chicago, nista bila dovolj tipična (prepoznavna).

Zlasti fotografije naj bodo barvne, saj je »barvna« tudi pokrajina. Zaradi nižjih stroškov bi bilo smiselno združiti vse barvno gradivo v prilogi na posebni strani.

Nadalje je precej moteča in strokovno vprašljiva zadeva, ki izhaja iz pogosto navajanega smotra v predmetnem katalogu, in sicer gre za primerjave. V osnovi so tovrstni smotri hvalevredni, saj presega jo ozkost in ukalupljenost, zahtevajo pa trdnejše in povezano znanje. Moteča postaja primerjava za vsako ceno, nekakšna nasilna primerjava. Takšna primerjava lahko škoduje stroki ali jo v določenih primerih vsaj banalizira. Obstajajo namreč pojavi in procesi, ki jih je možno in smiselno vzporejati, so pa tudi nesmiselne primerjave. Namesto da primerjamo farmo v pšeničnem pasu v ZDA s kmetijo v Škofjeloškem hribovju, raje primerjajmo kmetiji v dveh različnih slovenskih pokrajinah. Ob takšnih primerjavah je smiselno, da se utemelji tudi okoliščine (razloge) za podobnosti in razlike.

Določeno slabost predstavlja dejstvo, da se pri posameznih strukturiranih vprašanih podvprašanja zelo tesno navezujejo drug na drugega. Kandidat je tako kaj hitro prikrajšan za dve ali štiri točke, če je naredil napako že v prvem delu. Včasih je pri odgovarjanju zavajajoč tudi naslov. Tako je bilo pri prebivalstvu Slovenije, ko je prvo podvprašanje zahtevalo splošen odgovor, dijaki pa so vprašanje aplicirali na Slovenijo in navajali vse mogoče napačne odgovore.

Naslednjo pomanjkljivost oziroma šibkost pomenijo vprašanja, ki ponujajo preširoko paleto odgovorov, ki včasih spolzijo s strokovne ravni na poljuden oziroma ljudski način odgovarjanja. Zato se pri teh vprašanih zastavlja dvom o pravilnem načinu oblikovanja vprašanja, ki ne omogoča preciznih odgovorov.

Delitev na ravni (nivoje) znanja je splošno sprejeta. Okoli 60 % točk predstavlja znanje in razumevanje, skratka pretežno faktografsko znanje oziroma znanje na nižjem nivoju. 40 % točk pa prispeva viš-

ji nivo, kar je pri geografskih testih 4. del strukturiranega vprašanja. V praksi se marsikdaj izkaže dvoje:

1. Najslabše so odgovorjena vprašanja nižje ravni zahtevosti, ker zahtevajo natančen odgovor, definicijo in podobno.
2. V celotnem sklopu je preveč poudarka na faktografiji. Stežka vrednotimo neko dejstvo, stanje, dogajanje, ali proces, če ga ne poznamo, ga ne znamo opredeliti, definirati, in če nam niso znane okoliščine. Ob tem menim, da se nikakor ne smemo odreči vprašanjem esejskega tipa. Ravno pri njih ima kandidat priložnost, da pokaže svoje znanje bolj poglobljeno in povezano, spoznamo pa lahko tudi njegov način razmišljanja in vrednotenja. Tu naj bi kandidat najprej predstavil izhodiščna dejstva, jih osvetlil z več vidikov, jih med sabo tehtal, analiziral vplive in končno vrednotil, kar je gotovo najteže in hkrati zelo subjektivno.

Nasploh je premalo poudarka na vprašanih, ki zahtevajo razlago nekega procesa, dejstva, pojava in podobno ali posledice tega v pokrajini. Za geografijo velja, da sodi med verbalne predmete, kjer je pomembno, da zna dijak tudi smiselno in lepo pripovedovati ali opisovati. Metoda kratkih odgovorov in izključno pisno preverjanje na maturi, ki je seveda veliko bolj objektivno, pa ne omogočata izpričevanja tovrstne kakovosti znanja.

Slednjič, ko prelistavam izpitne pole iz geografije, se ob marsikakšnem vprašanju ustavim in premišljam, ali zares posega v srž geografije. Med študijem na fakulteti smo se vseskozi srečevali z edinstveno odliko geografije, ki je izrazito povezovalna stroka in terja celovit (kompleksen) pogled na pokrajino in vzročno-posledični način razmišljanja. Nasprotno pa se obstoječi preizkusi nemalokrat obračajo k posamičnostim, podrobnostim in nebistvenim podatkom, medtem ko se celota razblinja na obzorju med sabo nepovezanih podatkov.

Poudariti pa moram, da to ni posebnost le pri geografskih testih, ampak je takšna naravnost domača tudi drugim predmetom (na primer slovenščina), če ne celotnemu konceptu mature. Ob pretiranem cefranju (analiziranju) nam vse prepogosto zmanjka energije za povezovanje in sintezo!

Morda bo teh nekaj opažanj in misli vzpodbudilo tudi druge kolege, da spregovorijo o svojih izkušnjah in videnju geografije v mreži maturitetnih izpitov. Gotovo bo marsikaj dorekla nova republiška maturitetna komisija za geografijo. Za višjo kakovost znanja in odgovorov pa bomo morali ogromno na-

rediti tudi učitelji praktiki. Dosežena povprečna ocena iz geografije na spomladanskem roku mature je bila 2,97, torej nižja od lanske, hkrati pa med slabšimi v primerjavi z drugimi izbirnimi predmeti. Nad temi podatki se moramo geografi zamisliti.

Predlagam, da bi bilo v prihodnje poleg doseženih točk in odstotkov po posameznih vprašanih smiselno natančno analizirati tudi vsebino odgovorov, podati morda paletno delno pravilnih ali povsem napačnih odgovorov in preveriti selektivnost posameznih vprašanj. Vzroke za slabši uspeh moremo iskati v več smereh, od (pre)slabo pripravljenih dijakov, strukture prijavljenih kandidatov za izpit iz geografije, števila ur pouka po različnih šolah, opremljenosti šol, učiteljevega načina dela (zavzetosti in zahtevnosti), do nenazadnje kakovosti zastavljenih vprašanj.

Ob poučevanju in pripravah za maturo pa noben učitelj ne sme postati zgolj delilec receptov za čim uspešnejše odgovarjanje na maturi, saj tako postane njegovo delo neke vrste obrtniško.

Učitelj mora loviti pri poučevanju in pripravah za maturo ravnotežje med podajanjem vzorcev odgovaranja za maturitetne prezkuse in navduševanjem za geografijo, tako da opozarja in kaže na široka obzorja geografije. Ob tem daje dijakom možnost za ustvarjalno uporabo znanja ne le pri pouku, ampak v vsakdanjem življenju. Tako ne bo učenje geografije pusta zbirka podatkov in stereotipnih odgovorov, ampak bo zares učenje za odgovornejše bivanje in ravnanje v vsakokratnem geografskem okolju.

ZBIRKA POSEGI V NARAVO PRI POUKU GEOGRAFIJE Tatjana Ferjan

V slovenskem prevodu (Ondračka M., 1996) je izšla zbirka knjig avtorice Jane Walker Posegi v naravo: Uničenje življenjskih prostorov, Onesnaževanje ozračja, Ozonska luknja (Man-made disasters: Vanishing habitats and species, Atmosphere in danger, The ozone hole). Zbirka prikazuje degradacijo okolja s pomočjo slik in zemljevidov ter jedrnatega besedila.

Vsebina poglavij ne opisuje klasične problematike onesnaževanja v okolju, ampak prikazuje okolje in krizo v njem ter nakazuje pot iz nje. Didaktična vrednost zbirke ni odvisna samo od zahtevnosti in vsebine poglavij, ampak tudi od tega, kako pristopamo k njej pri pouku.